

's-Heerenberg, 13de Zondag d/h Jaar, Pastoor Galamaherdenking, 26 juni 2022

Pastoor Galama was een moedig man. Dat mogen we rustig stellen. En dat gold ook voor zijn beide kapelaans Van Rooijen en Hegge. In zijn moed vond pastoor Galama een lichtend voorbeeld in zijn aartsbisschop, mgr. en later kardinaal Johannes de Jong. Mgr. De Jong schreef samen met de hervormde predikant ds. Gravemeijer een aantal kanselboodschappen, die in de oorlogsjaren zijn voorgelezen in de katholieke, de hervormde en de gereformeerde kerken. In deze kanselboodschappen werd gewezen op het kwaad dat stak in de nazi-ideologie en werd ook tegen de deportatie van Joodse landgenoten geprotesteerd.

Kardinaal De Jong zal op 19 september a.s. daarvoor van de Staat Israël een bijzondere onderscheiding ontvangen, de zogeheten Yad Vashem. Dit betekent in het Hebreeuws 'rechtvaardige onder de volkeren'. De naam van mgr. De Jong zal dan in het Yad Vashem centrum, dat dichtbij Jeruzalem ligt, worden vermeld. De eerste van genoemde reeks kanselboodschappen werd voorgelezen op zondag 3 augustus 1941. Pastoor Galama en zijn kapelaans wilden dat de parochianen ook de gelegenheid hadden om deze tekst nog eens na te lezen. Omdat de katholieke dagbladen niet meer mochten verschijnen, maakten de kapelaans van de brief een stencil, dat breed werd verspreid.

Dat was tegen het zere been van lokale leden van de N.S.B, de Nationaal-Socialistische Beweging in Nederland. Zij gaven pastoor Galama en zijn kapelaans aan bij de Gestapo. Al op maandag 4 augustus, de dag nadat de kanselboodschap was voorgelezen, werd pastoor Galama door de Gestapo gearresteerd en in Arnhem gevangengezet. Zijn beide kapelaans werden de dag erna gearresteerd.

Via een tussenverblijf in een gevangenis in Düsseldorf werd pastoor Galama eind november 1941 overgeplaatst naar het concentratiekamp Dachau in de buurt van München. Daar werd hij zeer wreed behandeld door de SS-bewakers. In de goede week van 1942 kwam voor pastoor Galama, die altijd al een kwetsbare gezondheid had gehad, de nekslag. Als vergeldingsmaatregel voor een zogenaamd vergrijp van een van de medegevangenen moesten ze van Palmzondag tot en met Tweede Paasdag de hele dag in kou en regen over de appèlplaats marcheren. Kort daarna raakte hij zo verzwakt dat hij in de ziekenbarak van Dachau moest worden opgenomen.

Op 4 mei 1942 werd hij overgebracht naar kasteel Hertheim bij Linz. Dit was een plek waar lichamelijk en geestelijk gehandicapten werden vergast, die volgens de nazi-ideologie onnuttige wezens waren, waarvan de samenleving zich zo snel mogelijk moest ontdoen. Dit was een onderdeel van het geheime euthanasieprogramma van de nazi's.

Officieel stond pastoor Galama te boek als een gevangene, achtereenvolgens in Arnhem, Düsseldorf en Dachau. Maar feitelijk lag het omgekeerd: pastoor Galama was een echt vrij mens en zijn bewakers waren de eigenlijke gevangenen. Hij had de vrijheid waarvoor Christus ons - volgens de apostel Paulus in zijn brief aan de Galaten - had gemaakt. Hij had de innerlijke vrijheid van de kinderen Gods, die Christus ons door de Heilige Geest geeft als vrucht van Zijn kruisdood en verrijzenis.

Paulus spreekt hier in directe zin over de vrijheid van de Joodse wet betreffende de liturgie en richtlijnen onder meer over welk voedsel rein of onrein is. Dat betekent niet een vrijheid om dan maar te doen en laten wat je wilt. Dit is het ideaal van de huidige seculiere individualistische cultuur, die staat op haar autonomie. Maar dat is feitelijk egoïsme.

De echte innerlijke vrijheid betekent het vermogen om je naaste lief te hebben zoals jezelf. Kortom, het is niet de uiterlijke vrijheid van wetten, gezag en sociale druk, maar de innerlijke ruimte en kracht van een mens om te doen wat hij moet doen. En die vrijheid had pastoor Galama. Hij had de innerlijke vrijheid om te doen wat zijn geweten hem ingaf: te getuigen van Christus en Zijn Evangelie door zijn parochianen te laten zien dat de nazi-ideologie haaks stond op het christelijk geloof. Hij had ook de innerlijke vrijheid om op te komen voor zijn verdrukte naaste. Hij verkondigde ronduit en openlijk dat ieder mens, geschapen als hij was naar Gods beeld en gelijkenis, een essentiële waardigheid had, die niet mag worden geschonden, en dat dit ook voor Joodse medemensen gold. Dit deed hij ondanks alle daaraan verbonden risico's, waarvan hij zich zeer wel bewust was.

Zijn bewakers, zeker de geïndoctrineerde bewakers in Dachau, getraind om andere mensen zonder enige compassie te beledigen, te vernederen en wreed te mishandelen, waren de echte gevangenen. Zij waren gevangen in de nazi-ideologie en hadden niet de innerlijke vrijheid om zich daarvan los te maken. Zij hadden gekozen voor het 'vlees', dat hier niet het lichaam of de materie betekent, maar bij Paulus symbool staat voor alle menselijke oppositie tegen God.

Pastoor Galama volgde in zijn innerlijke vrijheid Jezus na, die vastberaden naar Jeruzalem gaat in het besef dat daar Zijn verheffing zal plaatsvinden. Verheffing heeft een dubbele betekenis: het slaat op het feit dat Jezus daar zal worden omhoog geheven aan het kruis, maar tegelijkertijd ook op Zijn verrijzenis uit de dood. Toen pastoor Galama, terwijl en ook omdat hij doodziek was, naar kasteel Hertheim werd vervoerd om daar door vergassing om het leven te worden gebracht, ging hij ook zijn verheffing tegemoet. Het was zijn kruisweg, maar we nemen aan dat hij vanwege zijn moedige getuigenis van Christus en zijn Evangelie en de bestrijding van de duivelse nazi-ideologie ook verheven is tot de hemel, Gods eeuwig Vaderhuis.

Bij een herdenking als deze staan wij als christenen voor de hamvraag: stel dat van ons ooit eens gevraagd wordt om onder moeilijke omstandigheden te doen wat ons geweten ons ingeeft; hebben wij dan ook die innerlijke vrijheid van de kinderen Gods zoals pastoor Galama? Amen.